

VAHEKOHTUMENETLUSE REGULATSIOONI VÕRDLEV ANALÜÜS
3. MÄRTSI 2015. A TÖÖVÕTULEPINGU NR 4-17/30 ALUSEL

1 SISSEJUHATUS

- 1.1 03. märtsil 2015. a sõlmisid Advokaadibüroo Aivar Pilv ja Eesti Vabariik Justiitsministeeriumi kaudu töövõtulepingu nr 4-17/30, mille kohaselt vandeadvokaat Pirkka-Marja Pöldvere kohustus teostama Soome, Rootsi, Läti, Saksa ja Hollandi vahekohtumenetluse regulatsiooni võrdleva analüüsi töövõtulepingu lisas 1 märgitud küsimustes. Vastavalt 25. märtsi 2015. a e-kirjavahetusele on töö teostamise tähtaeg 09. aprill 2015. a.
- 1.2 **Analüüsi eesmärk** on anda viidatud riikide vahekohtumenetlust reguleerivate õigusaktide alusel ülevaade vahekohtumenetluse regulatsioonist Justiitsministeeriumi poolt esitatud küsimustes. **Analüüsi peamiseks alusteks** on Soome, Rootsi, Saksa ja Hollandi vahekohtumenetlust reguleerivate õigusaktide mitteametlikud ingliskeelsed tõlked, mis on kättesaadavad kas vastavate riikide alaliste vahekohtute veebilehtedelt või töö teostaja isiklike tööalaste kontaktide kaudu.¹ Samas **ei ole analüüsi eesmärgiks** esitada ammendav ja kõikehõlmav käsitlus vastavate õigusnormide tõlgendamise või rakendamise, sh kohtupraktika kohta (kuigi osaliselt on allakirjutanu kättesaadavate allikate alusel ka sellele viidanud). Samuti ei saa välistada, et viidatud riikides on muudes õigusaktides sätestatud lisaks alljärgnevalt käsitletule veel täiendavaid õigusnorme, mis teatud määral vahekohtumenetlust reguleerivad või mõjutavad.
- 1.3 Kuna **Läti** kehtiv vahekohtuseadus jõustus 01. jaanuaril 2015. a ja seda ei ole veel tõlgitud ühtegi teise keelde (eelduslikult tõlgitakse 2-3 kuu jooksul) ning arvestades käesoleva töö ajalist ning ressursilist piiratust, on Läti osas käesolev analüüs kahjuks teiste riikidega võrreldes pealiskaudsem. Põhjalikumate vastuste saamine (kui see on vajalik) eeldaks täiendavat ressursi, kas seaduse terviklikuks tõlkimiseks ja/või mõne Läti vahekohtumenetluse spetsialistiga (nt Inese Druviete) ametlikuks konsulteerimiseks.

¹ Hollandi puhul edastas 1. jaanuaril 2015. a jõustunud seaduse ja seotud seaduse asjakohaste sätete tõlke advokaadibüroo Linklaters ja Läti puhul aitasid asjakohaste sätete tuvastamise ja tõlkimisega Inese Druviete *Riga Graduate School of Law*'st ning Advokaadibüroo Fogels Vitols Paipa. Samuti kommenteerisid Läti uut seadust mõned allakirjutanu tuttavad vahekohtumenetluse spetsialistid.

- 1.4 Lisaks Justiitsministeeriumi poolt otseselt esitatud küsimuste vastamisele on allkirjutanu käesolevas analüüsis avaldanud ka omapoolseid soovitusi ja ettepanekuid seoses alaliste vahekohtute ning tarbijaga seotud vahekohtumenetluste regulatsiooni võimaliku muutmisega.
- 1.5 **Käesolev dokument on üles ehitatud järgnevalt:**
- a) Kokkuvõttev analüüs, järeldused ja ettepanekud (p 2, lk 2);
 - b) Vastused Justiitsministeeriumi küsimustele (p 3, lk 8);
 - c) Allikate loetelu (p 23).

2 KOKKUVÕTTEV ANALÜÜS, JÄRELDUSED JA ETTEPANEKUD

2.1 Käesoleva dokumendi punktis 3 on tabeli formaadis riikide kaupa toodud välja vastused Justiitsministeeriumi konkreetsetele küsimustele. Alljärgnev on vastavate detailsete vastuste kokkuvõtlik analüüs ning selle alusel tehtud järeldused ja ettepanekud, milles on muu hulgas lähtutud ka muudest allkirjutanule teadaolevatest andmetest (peale analüüsi objektiks olevate riikide regulatsiooni) ning allkirjutanu isiklikest seisukohtadest. Olemuslikult on analüüs jagatud kaheks: alaliste vahekohtute regulatsioon (p 2.2) ning ettevõtja ja tarbija vahelise vahekohtumenetluse regulatsioon (p 2.3).

2.2 Alaliste vahekohtute regulatsioon, sh alaliste vahekohtute otsuste täitmise eeldused

2.2.1 Peale Läti ei olnud ühegi analüüsi objektiks oleva riigi vahekohtumenetluse seaduses reguleeritud alaliste vahekohtute asutamise ega nende reglementide tingimusi. Enamike riikide regulatsioon lähtub eeldusest, et vahekohtud, sh alalised vahekohtud, tegutsevad lepinguvabaduse põhimõttest lähtuvalt eraõiguslikul alusel ning lähtudes turutingimustest. Riiklik kontroll nende tegevuse üle seisneb ennekõike võimaluses esitada vahekohtu otsuse peale tühistamisavaldus ja/või vaidlustada selle täitmine.

2.2.2 Alalisi vahekohtuid puudutavas osas on Läti teadaolevalt ülemaailmselt erandlik riik, kus tänaseks on üle kaheksaja alalise vahekohtu, kelle tegevus on juba aastaid olnud täielikult riigi ja ka ettevõtjate kontrolli alt väljas. Läti Justiitsministeerium on allkirjutanule teadaolevalt püüdnud olukorda muuta, kuid pikka aega lükati mitmed asjakohased seaduseelnõud tagasi. Lõpuks õnnestus teatud muudatusettepanekud vastu võtta ja kehtiv seadus jõustus alles 01. jaanuaril 2015. a. On näha, et mitmed seaduse sätted on otsene reaktsioon turul valitsenud probleemidele (segadused alaliste vahekohtute nimedega, alaliste vahekohtute kontaktandmete puudumine ja võimatus saada selgust vahekohtute reglementide ning vahekohtunike pädevuse osas jne). Mitteametliku info alusel on Läti tänaseks ainus riik maailmas, kus on olemas vahekohtute register. Samas ei ole tänasel päeval veel võimalik seaduse mõju kohta põhjalikke järeldusi teha. Seadusmuudatuste eesmärk oli muu hulgas vahekohtute arvu vähendamine, kuid mitteametlike andmete kohaselt ei pruugi lõppastmes midagi muutuda, kuna paljud vahekohtud olid reaalselt niikuinii

mitteaktiivsed, kuigi lepingutes neile viidati). Väidetavalt jätkab parlamendikomitee mitmete küsimuste arutamist.

- 2.2.3 Vaatamata asjaolule, et Läti on seadustanud põhjalikud nõuded alaliste vahekohtute tegevusele ja reglementidele, oleksin väga ettevaatlik Lätiga analoogse regulatsiooni kehtestamisega Eestis. Arvestades kehtivat seadust (TsMS vahekohtumenetluse osa), on võimalik täna rahvusvahelisel tasandil öelda, et Eesti on nn mudelseaduse riik (nähtav ka UNCITRALi veebilehelt http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/arbitration/1985Model_arbitration_status.html) ning see on teatav usalduse eeldus ja alus. Kui Eesti hakkaks mudelseadusest oluliselt erinevat regulatsiooni lisama, tekitaks see märkimisväärset ebakindlust isikutes, kes muudu oleksid valmis leppima kokku vaidluse lahendamises Eestis tegutseva alalise vahekohtu reglemendi alusel. See võib omakorda ajapikku viia Eestis tegutsevate ja tunnustust leidnud alaliste vahekohtute (ennekõike ETKK Arbitraažikohus) tähtsuse vähenemiseni – ka Eesti ettevõtjad oleksid veel rohkem sunnitud kokkuleppeid sõlmima vahekohtumenetlustes teiste riikide alalistes vahekohtutes. Kokkuvõttes ei mõjuku see eeldatavasti Eesti ärikeskkonnale kuigi positiivselt.
- 2.2.4 Enamikes analüüsitud riikides (peale Rootsi) oli ka riigisisese alalise vahekohtu otsuse täitmiseks vajalik selle eelnev täidetavaks tunnistamine riikliku kohtu poolt. Rootsi regulatsiooni kohaselt ei ole vaja täidetavaks tunnistada riigisisese vahekohtu otsust olenemata sellest, kas tegemist on *ad hoc* või alalise vahekohtuga. Samas on Rootsi täitevasutusel kohustus kontrollida, kas vahekohtu otsus on nõuetekohaselt allkirjastatud, kas sellel on nõutav õigusjõud, kas vaidlus on olnud arbitreeritav ning kas otsus on kooskõlas avaliku korraga. Kahtluse korral võib ja peab täitevasutus suunama pooled kohtusse.
- 2.2.5 Allakirjutanu peab mõistlikuks Eesti senist regulatsiooni, mille kohaselt ei ole alaliselt tegutsevate vahekohtute tegevusele (sh nende reglementidele) avalik-õiguslikke tingimusi sätestatud (vt ka punkt 2.2.3 ülal). Samas tuleks allakirjutanu hinnangul kaaluda TsMS § 753 lg 1 teise lause² muutmist või tühistamist.³
- 2.2.6 Sisuliselt puudub Eestis hetkel igasugune riiklik kontroll alaliselt tegutsevate vahekohtute otsuste õiguspärasuse üle (v.a kui üks pooltest esitab tühistamisavalduse, mis samas ei taga automaatselt täitmise peatamist). Vahekohtumenetluse olemusest tulenevalt ei tohi riiklikud kohtud hinnata ümber vahekohtuotsuse materiaalõiguslikku õiguspärasust. Küll aga peab olema pooltele tagatud nende menetlusõiguste kaitse (sh võrdne kohtlemine, õigus esitada seisukohti ja tõendeid jne) ning otsus peab olema kooskõlas Eesti avaliku korra ja heade kommetega. Eesti riigi huvides (mh tulenevalt põhiseadusest) on vastavate normide täitmise tagamine ja kontrollimine. Täitemenetluse formaliseerituse põhimõttest lähtuvalt ei saa Eesti kohtutäitur kontrollida seda,

² TsMS § 753 lg 1 näeb ette, et Eestis alaliselt tegutseva vahekohtu menetluses tehtud otsust tunnustatakse ja täidetakse kohtu poolt tunnustamata ja täidetavaks tunnistamata. Allakirjutanule ei ole teada, millistel kaalutlustel TsMS § 753 lg 1 teine lause algselt seadusesse lisati, kuid võib eeldada, et usaldusest ETKK Arbitraažikohtu vastu.

³ Vt ka P.-M. Põldvere artiklit “Kaheksa aastat mudelseadust: kas Eesti vahekohtumenetlus vastab mudelile?”, *Juridica*, 2014 nr 1, lk 29-30.

kas vahekohus on lahendanud küsimuse, mida ei oleks tohtinud vahekohtus lahendada (vaidluse eseme mitteambitreeritavus) või kas vahekohtu otsus on kooskõlas avaliku korraga. Veelgi enam, Eesti õigussüsteemi ja praktika kontekstis ei tohiks sellise küsimuse hindamine jääda kohtutäiturite otsustusõiguseks. Seetõttu tulekski kaaluda alaliste vahekohtute otsuste täidetavaks tunnistamise regulatsiooni kehtestamist (analoogselt Saksamaa ZPO § 1060 lg-le 1 ja TsMS § 753 lg 1 esimesele lausele).⁴

2.2.7 Teatud mõttes võiks väita, et alaliselt tegutsevate vahekohtute otsuste riiklikku kontrolli on võimalik tagada tühistamisavalduse esitamise institutsiooni kaudu (TsMS § 751 ja 752). Samas ei pruugi see allakirjutanu hinnangul olla piisav ja proportsionaalne meede poolte (eriti nõrgema poole) õiguste adekvaatseks kaitseks.

Esiteks eeldab vahekohtukotusele tühistamisavalduse esitamine võlgniku (vahekohtumenetluse kaotanud isiku) aktiivset tegevust: seaduses sätestatud tähtaja jooksul tühistamisavalduse ettevalmistamist, võimalikku õigusnõustajaga konsulteerimist kui ka riigilõivu (ja õigusabikulude) tasumist. See on vaieldamatult võlgnikule koormav. Arvestades täna Eestis ilmnenud probleeme nn tasku-arbitraaži (*pocket-arbitration*) kasutamisega, kus ettevõtja ignoreerib eeldatavasti teadlikult võlgniku õigusi ja vahekohtumenetluse aluspõhimõtteid ning saadab väidetavalt alalise vahekohtu poolt tehtud otsused otse täiturile täitmiseks, oleks otstarbekas seaduse tasandil panna täitmise eelduste tagamise roll nn võlausaldajale (hagejale). Rahvusvahelise praktika ja teiste riikide regulatsiooni kontekstis tähendaks see ka alaliste vahekohtute otsuste riigi poolt täidetavaks tunnistamise regulatsiooni kehtestamist.

Teiseks on tühistamisavaldus võimalik esitada ka *ad hoc* vahekohtute puhul. Ometi on seadusandja pidanud vajalikuks *ad hoc* vahekohtute otsuste täidetavaks tunnistamist riikliku kohtu poolt. Kuna nii *ad hoc* vahekohtud kui alaliselt tegutsevad vahekohtud on olemuselt eraõiguslikud isikud/üksused, ei tohiks siinkohal nende otsuste täitmise osas erisust olla. Sisuliselt võivad pooled nimetada vahekohtunikuks samad isikud olenemata sellest, kas tegemist on *ad hoc* või alaliselt tegutseva vahekohtu kaudu vahekohtumenetluse läbiviimisega. Lõppastmes on (või vähemalt peaks olema) vahekohtumenetlus niikuinii just poolte, mitte alaliselt tegutseva vahekohtu kontrolli all (sh on ka alaliselt tegutseva vahekohtu reglemendi kohalduvus poolte kokkuleppel võimalik suures osas välistada). Seega ei tohiks ka riikliku tunnustamise ja riigi sunni abil täitmise osas olla *ad hoc* vahekohtute ja alaliselt tegutsevate vahekohtute osas erisusi.

⁴ Vaatamata vahekohtu otsuse enne sundtäitmist täidetavaks tunnistamise nõudele tunnustab Saksamaa siseriiklikke vahekohtu otsuseid automaatselt võrdväärselt Saksa kohtu jõustunud otsustega. ZPO § 1055 sätestab analoogse normi TsMS §-ga 746 (2): vahekohtu otsusel on poolte suhtes samasugune toime nagu jõustunud kohtuotsusel. Viidatud sätte eesmärk on ennekõike vahekohtu otsuste suhtes poolte vahel *res judicata* efekti tagamine, vt Böckstiegel, lk 485, milles on kommenteeritud ZPO §-i 1055 (analoogne säte TsMS §-ga 746 lg 2) ning ZPO §-i 1060 (a) la TsMS § 753). Vahekohtu otsuse tunnustamise osas on Eesti TsMS regulatsioon mõnevõrra vastuoluline ning võiks kaaluda ka selle täpsustamist, vt P.-M. Põldvere artiklit “Kaheksa aastat mudelseadust: kas Eesti vahekohtumenetlus vastab mudelile?”, Juridica, 2014 nr 1, lk 28-29.

2.3 Ettevõtja ja tarbija vahelise vahekohtumenetluse regulatsioon

2.3.1 Enamike analüüsitud riikide õiguse kohaselt on ettevõtja ja tarbija vahelised vahekohtukokkulepped põhimõtteliselt võimalikud, kuid seda teatud tingimustel:

- Sarnaselt Eestiga on Saksamaal kehtestatud vormierisused – omakäeline/isiklik allkirjastamine, kusjuures Saksamaa vorminõuded on TsMS §-st 719 lg 2 isegi natuke rangemad (eraldi dokumendi nõue) – ning teatud vaidlused on mitteambitreeritavad (a’la TsMS § 718 lg 2). Samas analoogset sätet 01. juulist 2015. a jõustuvale tarbijakrediidilepingust tuleneva vaidluse vahekohtus lahendamise keelule Saksamaal ei ole;
- Soomes ja Rootsis ei ole enne vaidluse tekkimist sõlmitud vahekohtukokkulepped tarbijale siduvad;
- Hollandis on tarbijal 1 kuu jooksul pärast ettevõtja poolt vahekohtule tuginemist võimalik vahekohtukokkuleppest nõ taganeda ja nõuda vaidluse lahendamist riiklikus kohtus;
- Kõikides analüüsitud riikides tuleb lisaks vahekohtumenetluse regulatsioonile arvestada ka tüüptingimuste regulatsiooniga (tarbijalepingutes võib vahekohtukokkulepe osutada ebaõiglaseks või üllatavaks tingimuseks, mille tagajärjeks on vahekohtukokkuleppe tühisus);
- Mitteametliku info kohaselt ei ole Lätis tarbijaga sõlmitud vahekohtukokkulepped kehtivad.

2.3.2 Üheski analüüsitud riigis ei olnud kehtestatud erisusi vahekohtumenetlusele, mille üheks pooleks on tarbija/füüsiline isik.

2.3.3 Üheski analüüsitud riigis ei olnud erisusi vahekohtuotsuse tühistamise ja täitmise regulatsioonis tulenevalt sellest, et vahekohtumenetluse pooleks oli tarbija/füüsiline isik. Hollandi puhul on väike erisus tühistamisvaidluses tehtud otsuse peale edasikaebamise välistamiskokkuleppe osas – tarbija puhul ei saa edasikaebamist kokkuleppeliselt välistada.

2.3.4 Kuigi Austria asjakohane regulatsioon ei ole käesoleva analüüsi objektiks, võiks tarbijaid puudutava vahekohtumenetluse regulatsiooni hindamisel arvestada ka Austria vastavaid sätteid⁵. Nimelt sisaldab Austria vahekohtumenetluse seadus (s.o Austria tsiviilkohtumenetluse seadustiku §-d 577-618; kehtiv redaktsioon jõustunud 01. jaanuar 2014. a) eraldi põhjalikku paragrahvi, mis reguleerib vahekohtumenetlust tarbijatega (§ 617). Teatud mõttes võtab antud säte kokku erinevate käesoleva analüüsi objektiks olevate riikide regulatsiooni, sätestades korraga mitmed tarbijate õigusi kaitsvad nõuded, sh:

- ettevõtja ja tarbija saavad sõlmida kehtiva vahekohtukokkuleppe üksnes juba tekkinud vaidluse lahendamiseks;

⁵ Ka Austria Ülemkohus on 12. detsembri 2013. a otsuses vahekohtu otsuse tühistamisavalduse lahendamisel (OGH 6 Ob 43/13m) hiljuti käsitlenud tarbijaid puudutava regulatsiooni (AAA § 617) kohaldamist ja leidnud, et vastav säte ei kohaldu äriõiguslikus kontekstis peetavale osanikevahelisele vahekohtumenetlusele, märkides, et olemine tarbija AAA § 617 kontekstis tuleb igal üksikul juhul konkreetsetest asjaoludest lähtuvalt eraldi tuvastada, vt *The Baker ja McKenzie International Arbitration Yearbook 2014-2015*, Juris 2015, lk 28-29.

- vahekohtukokkulepe, mille pooleks on tarbija, peab sisalduma tema poolt isiklikult allkirjastatud dokumendis, mis ei tohi sisaldada muid kokkuleppeid peale vahekohtumenetlust puudutavate kokkulepete;
- ettevõtja ja tarbija vahelistes vahekohtumenetlustes peab tarbija saama enne vahekohtukokkuleppe sõlmimist kirjaliku selgituse vahekohtumenetluse ja riikliku kohtumenetluse oluliste õiguslike erisuste kohta;
- tarbija ja ettevõtja vahelistes vahekohtukokkulepetes peab olema sätestatud vahekohtumenetluse koht, kusjuures tribunal võib üksikuid toiminguid teises kohas teha üksnes tarbija nõusolekul (või märkimisväärsete takistuste olemasolul);
- kui tarbija elukoht, tavapärane elukoht või töökoht ei olnud vahekohtukokkuleppe sõlmimise ajal või menetluse alustamise ajal vahekohtumenetluse kohas, on vahekohtukokkulepe kehtiv vaid juhul, kui tarbija sellele tugineb;
- erireeglid vahekohtuotsuse tühistamise osas.

2.3.5 Arvestades, et Eesti on Euroopa Liidu liige, tuleks ettevõtja ja tarbija vahelise vahekohtumenetluse seaduse tasandil reguleerimise puhul arvestada ka Euroopa Kohtu praktikaga. Näiteks asjas *Asturcom Telecommunications SL v Christina Rodriguez Nogueira* (C-40/08; 06. oktoober 2009. a) on Euroopa kohus leidnud, et Euroopa Nõukogu 05. aprilli 1993. a direktiivi 93/13/EEC ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes tuleb tõlgendada selliselt, et jõustunud vahekohtu otsuse täitmise üle otsustav riiklik kohus peab omal algatusel kontrollima, kas ettevõtja ja tarbija vahel sõlmitud vahekohtukokkulepe on tarbija suhtes ebaõiglane (ja seda ka juhul, kui tarbija ei osalenud vahekohtumenetluses, ei vaidlustanud vahekohtukokkulepet ega esitanud vahekohtuotsuse tühistamisavaldust).⁶ Riiklik kohus peab tagama vastavad siseriiklikud tagajärjed täitmaks eesmärki, et tarbija suhtes ebaõiglane vahekohtukokkulepe ei oleks tarbijale siduv. Kuna tarbijate kaitsmine direktiivi 93/13/EEC ulatuses on avalikes huvides, tuleb ka direktiivi artiklit 6 tõlgendada siseriikliku avaliku korra osana.

Seega on Euroopa Kohus andnud sisuliselt juhise, et siseriiklikud kohtud peavad vahekohtuotsuse tühistamismenetluse või vahekohtuotsuse täidetavaks tunnistamise/täitmise menetluse raames omal algatusel kontrollima, kas vahekohtukokkulepe oli tarbijale siduv. Kui kohus leiab, et vahekohtukokkulepe ei olnud tarbijale siduv, peaks siseriiklik kohus avalikule korrale tuginedes vastava vahekohtuotsuse kas tühistama või selle täitmisest keelduma.⁷

⁶ Varasemalt on Euroopa Kohus leidnud, et siseriiklik kohus, kellele on esitatud tühistamishagi vahekohtuotsuse peale, peab hindama vahekohtukokkuleppe tühisust ja peab tühistama vahekohtuotsuse, kui asjaomane kokkulepe sisaldab lepingutingimust, isegi, kui tarbija ei ole viidanud selle tühisusele vahekohtumenetluse käigus, vaid ainult tühistamishagi esitamisel (*Elisa Maria Mostaza Claro vs Centro Movil Milenium SL*, Case C-168/05, 26. oktoober 2006. a). Asturcom lahend läks seega tarbijate kaitseks veel sammu kaugemale.

⁷ Analoogne juhise on Euroopa Kohus andnud konkurentsioigusega seonduvalt nn **EcoSwiss** kaasuses, milles Euroopa kohus esimest korda rõhutas teatud Euroopa Liidu (konkurentsioiguse kui avaliku korra (*ex officio*?) kohaldamise vajadust vahekohtumenetluses.

- 2.3.6 Allakirjutanu hinnangul ei oleks rahvusvahelise praktika ja ka Euroopa Liidu õiguse kontekstis põhjendatud ettevõtja ja tarbija vaheliste vahekohtumenetluste täielik keelamine. Seda muu hulgas arvestades tarbijavaidluste kohtuvälise lahendamise direktiivi, mille eesmärk on mh võimaldada tarbijavaidluste kohtuvälisest lahendamist (nii lepitusmenetluse kui muude siduvate või mittesiduvate vaidluste kohtuvälise lahendamise meetodite abil).⁸
- 2.3.7 Analüüsi koostaja leiab, et Eestis võiks kaaluda täiendavate nõuete kehtestamist tarbija ja ettevõtja vahelistele vahekohtukokkulepetele, seda nt Austria regulatsiooni näitel.

Nimetatud täiendavad nõuded koostoimes (i) alaliste vahekohtute otsuste automaatse täitmise võimaluse (TsMS § 753 lg 1 teine lause) tühistamisega ning (ii) Euroopa Kohtu juhustega tarbijaõiguste kaitse kontrollimiseks vahekohtuotsuste tühistamis- ja/või täidetavaks tunnustamise menetluse kontekstis – võiksid tagada tarbijaõigustega vastuolus olevate vahekohtuotsuste mittetäitmise ja seega tarbijaõiguste laiemat kaitset. Ilmselt eeldab see ka (vahe)kohtunike ja ka laiemalt Eesti juristkonna koolitamist vastava Euroopa Kohtu praktika ning ka vahekohtumenetluse üldise olemuse osas.⁹

⁸ Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2013/11/EL tarbijavaidluste kohtuvälise lahendamise kohta, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 2006/2004 ja direktiivi 2009/22/EÜ (nn tarbijavaidluste kohtuvälise lahendamise direktiiv), mille artikli 1 kohaselt on direktiivi eesmärgiks aidata tarbijakaitse kõrge taseme saavutamiseks kaasa siseturu nõuetekohasele toimimisele, tagades, et tarbijad saavad vabatahtlikkuse alusel esitada kauplemise vastu kaebusi üksustele, kes pakuvad sõltumatuid, erapooletuid, läbipaistvaid, tõhusaid, kiireid ja õiglasi vaidluste kohtuvälise lahendamise menetlusi. Käesolev direktiiv ei piira siseriiklike õigusaktide kohaldamist, mille kohaselt on sellistes menetlustes osalemine kohustuslik, tingimusel et kõnealused õigusaktid ei takista pooli kasutamast oma õigust pöörduda kohtusse.

⁹ Arvestades, et 2006. a jõustunud TsMS-i kehtivuse ajal (seisuga 24.09.2013) ei ole Eesti kohtud tühistanud mitte ühtegi EKTK Arbitraažikohtu sisulist otsust (kuigi EKTK andmetel esitatakse tühistamisavaldus ca 1/3 otsuste peale), on allakirjutajal tekkinud ka küsimus, kas Eesti kohtud ei analüüsi vahekohtumenetluses tehtud lahendeid teatud mõttes liiga formaalselt, pinnapealselt ja vahekohtuid ehk natuke liialt usaldavalt. Kas tõesti on ajaperioodil, kus Eestis on mudelseadusekohane vahekohtumenetlus olnud alles kujunemisejärgus, kõik vaidlustatud vahekohtumenetlused viidud läbi nõuetekohaselt? Põhimõtteliselt on õige, et NYC põhimõtete kohaselt ei tohi kohtud üldjuhul vahekohtumenetluses sekkuda ja nt tunnustamise ja täitmise menetluses lahendit sisuliselt üle vaadata. Samas on siiski oluline, et vahekohtu asukoha kohtud hoiaksid vahekohtumenetluses nõu silma peal ja tagaksid, et vahekohtumenetlus toimiks kooskõlas seaduses sätestatud põhimõtetega (seda piiratud ulatuses, mis kajastuvad nt tühistamisalustes). Selline kohtupoolne mõistlik ja piiratud kontroll tagab riigi rahvusvahelise usaldusväärse vahekohtumenetluse kohana. Antud arvamust on allakirjutajana väljendanud artiklis „Kaheksa aastat mudelseadust: kas Eesti vahekohtumenetlus vastab mudelile?“, Juridica, 2014 nr 1, lk 32, märkides, et kirjeldatud probleem, kui see üldse eksisteerib, laheneb aja möödudes, kui suureneb Eesti juristkonna kogemus (rahvusvaheliselt tunnustatud) vahekohtumenetlusega.

3 VASTUSED JUSTIITSMINISTEERIUMI KÜSIMUSTELE

3.1 Kuidas on analüüsitavates riikides reguleeritud alalised vahekohtud? Kas alalistele vahekohtutele on sätestatud avalik-õiguslikke tingimusi? Kui alalistele vahekohtutele on sätestatud avalik-õiguslikke tingimusi, siis milliseid (näiteks registreerimiskohustus)? Millistele kriteeriumitele peavad alalised vahekohtud vastama?

Riik	Regulatsioon
Eesti	<ul style="list-style-type: none"> • TsMS § 716 reguleerib menetlust alaliselt tegutsevas vahekohtus. • TsMS § 716 lg 1 sätestab, et kui pooled on kokku leppinud vahekohtumenetluse alaliselt tegutsevas vahekohtus, eeldatakse, et poolte kokkulepe hõlmab ka vahekohtu reglemendis või muus vahekohtumenetluse kohta käivas dokumendis ettenähtud menetlusreegleid. • TsMS § 716 lg 2 sätestab, et kui käesolevas osas on sätestatud poole õigus esitada kokkuleppe saavutamata jätmisel menetluslikus küsimuses taotlus kohtule, võib seda alaliselt tegutseva vahekohtu menetluses teha üksnes juhul, kui ka vahekohtu menetlusreeglite alusel ei ole võimalik menetluslikku küsimust lahendada. • Alaliselt tegutsevatele vahekohtule avalik-õiguslikke tingimusi sätestatud ei ole. • Alaliste vahekohtute kriteeriume seaduses sätestatud ei ole.
Saksamaa	<ul style="list-style-type: none"> • ZPO alaliselt tegutsevaid vahekohtuid ei reguleeri; TsMS §-le 716 analoogset sätet ei ole. • Alaliselt tegutsevatele vahekohtule avalik-õiguslikke tingimusi sätestatud ei ole. • Alaliste vahekohtute kriteeriume seaduses sätestatud ei ole.
Soome	<ul style="list-style-type: none"> • FAA alaliselt tegutsevaid vahekohtuid ei reguleeri; TsMS §-le 716 analoogset sätet ei ole. • Alaliselt tegutsevatele vahekohtule avalik-õiguslikke tingimusi sätestatud ei ole. • Alaliste vahekohtute kriteeriume seaduses sätestatud ei ole. • FAA viitab kaudselt (kolmanda isiku kaudu) alaliselt tegutsevatele vahekohtule vahekohtuniku nimetamise kontekstis (§ 12, § 15).
Rootsi	<ul style="list-style-type: none"> • SAA alaliselt tegutsevaid vahekohtuid ei reguleeri; TsMS §-le 716 analoogset sätet ei ole. • Alaliselt tegutsevatele vahekohtule avalik-õiguslikke tingimusi sätestatud ei ole. • Alaliste vahekohtute kriteeriume seaduses sätestatud ei ole. • SAA-s on alaliselt tegutsevatele vahekohtule otseselt või kaudselt (kolmanda isiku kaudu) viidatud seoses vahekohtuniku taandamise (§ 11), vabastamise ja nimetamisega (§ 15, § 17); pooltel on SAA kohaselt õigus leppida kokku, et vastav pädevus on alaliselt tegutseval vahekohtul.

	<ul style="list-style-type: none"> • SAA §-s 47 on sätestatud, et SAA kohaldub ka juhul, kui poolte poolt kokkulepitud alaliselt tegutsev vahekohus on otsustanud, et menetlus toimub Rootsis.
Holland	<ul style="list-style-type: none"> • NAA alaliselt tegutsevaid vahekohtuid ei reguleeri; TsMS §-le 716 analoogset sätet ei ole. • Alaliselt tegutsevale vahekohtule avalik-õiguslikke tingimusi sätestatud ei ole. • Alaliste vahekohtute kriteeriume seaduses sätestatud ei ole. • NAA viitab kaudselt alaliselt tegutsevale vahekohtule (kolmanda isiku kaudu vahekohtuniku nimetamise (§ 1027), vabastamise (§ 1029), taandamise (§ 1033 ja 1035) ja menetluste ühendamise (§ 1045) kontekstis.
Läti	<ul style="list-style-type: none"> • LAA § 2 lg 2: alalise vahekohtu võib asutada ühing, mis on Läti Äriregistris registreeritud (alalise vahekohtu asutaja), mille tegevusala on alaline vahekohus. • LAA § 6: Alaline vahekohus võib oma tegevust alustada pärast registreerimist vahekohturegistris, mida peab Läti Äriregister. Registreerimiseks on vaja tasuda riigilõiv, mille suuruse, samuti vahekohtute registreerimise ja lõpetamise korra kehtestab ministeerium (<i>Cabinet of Ministers</i>). • LAA § 7: Alalise vahekohtu nimi¹⁰ peab eristuma teiste alaliste vahekohtute nimedest, samuti ei tohi nimi olla eksitav alalise vahekohtu tegevuse, liigi ja õigusliku vormi osas. Alalise vahekohtu nimi ei tohi olla vastuolus heade kommetega ja see võib sisaldada üksnes Läti või ladina tähestiku tähti. • LAA § 8 lg 1 reguleerib alalise vahekohtu reglemendi tingimusi, mis peavad mh sisaldama järgmisi andmeid: <ol style="list-style-type: none"> 1) alalise vahekohtu asutaja; 2) alalise vahekohtu nimi (sh võõrkeeltes kasutatav nimi); 3) vahekohunike nimetamise ja volituste lõpetamise kord; 4) vahekohtumenetluse kord: menetluslikud tingimused, vastuhagi esitamise kord, vaidluse läbivaatamine, edasilükkamine, vahekohtumenetluse peatamine ja uuendamine; muud seadusega kooskõlas olevad tingimused; 5) määrustel/korraldustel vahekohtunike allkirjade sertifitseerimise kord; 6) vahekohtumenetluse kulud, vahekohtunike tasustamine ja vahekohtu kulude hüvitamine; • LAA § 8 lg 2: Vahekohtu reglemendile peab olema lisatud alalise vahekohtu vahekohtunike nimekiri, mis sisaldab vähemalt 10 vahekohtuniku nime. • LAA § 8 lg 3 ja 4: Läti Äriregistrile peab esitama alalise vahekohtu reglemendi (asutaja allkirjaga), vahekohtunike nimekirja, kinnituse,

¹⁰ See säte on ilmselt lisatud põhjusel, et Lätis asutatud vahekohtud on niivõrd sarnase nimega, et ka kogenud spetsialistid ajavad neid sageli segamini, seejuures ei ole sageli võimalik tuvastada lepingus kokkulepitud vahekohtu kontaktandmeid ja isiku õigused võivad jääda kaitseta, kuna kohus tuvastab lepingus vahekohtukokkuleppe ja jätab hagi läbi vaatamata (nn vahekohtu kokkuleppe negatiivne efekt).

	<p>et nimekirjas olevad vahekohtunikud vastavad LAA nõuetele ning vahekohtunike kvalifikatsiooni tõendavad dokumendid.</p> <ul style="list-style-type: none"> • LAA § 8 lg 5: Reglementi muudatuste tegemisel peab asutaja hiljemalt 7 päeva jooksul esitama äriregistrile uuendatud redaktsiooni ja vahekohtunike nimekirjas muudatuste tegemisel vastava nimekirja koos asjakohaste kinnitustega. • LAA § 8 lg 6: Iga aasta 01. märtsiks peab vahekohtu asutaja esitama äriregistrile kinnituse, et vahekohtunike nimekiri vastab tegelikkusele. • LAA § 8 lg 7: Äriregister tagab, et tema veebilehel on tasuta kättesaadavad vahekohtute registris registreeritud alaliste vahekohtute reglemendid. • LAA § 9 sätestab, et alalise vahekohtu tegevus lõpeb kas asutaja või Läti Äriregistri otsusega. Kui alaline vahekohus ei vasta seaduse nõuetele või kui asutaja ei ole esitanud vahekohtunike nimekirja kohta asjakohast kinnitust, teeb äriregister otsuse alalise vahekohtu registrist kustutamiseks.
--	---

3.2 Kas analüüsitava riikide õiguse kohaselt on lubatud vahekohtu kokkulepete sõlmimine vaidluste lahendamiseks füüsiliste isikutega või tarbijatega? Kas uuritavate riikide õiguse kohaselt on vahekohtu kokkulepete sõlmimise lubatavuse osas erisusi olenevalt nõuetest (vt näiteks TsMS § 718)? Kui on, siis milles need seisnevad? Milliste nõuete osas on piirangud sätestatud? Millistele tingimustele (sisulistele, vormilistele) peavad vahekohtu kokkulepped vastama?

Riik	Regulatsioon
Eesti	<ul style="list-style-type: none"> • TsMS § 718 lg 2 p 3: Vahekohtu kokkulepe on tühine, kui selle ese on (1) Eestis asuva eluruumi üürilepingu kehtivuse ja ülesütlemise ning eluruumi vabastamise vaidlus; (3) tarbijakrediidilepingust tulenev vaidlus (j 01.07.2015). • TsMS § 719 lg 2: Kui vahekohtu kokkuleppe pool on tarbija, peab kokkulepe sisalduma tarbija omakäeliselt allkirjutatud või digitaalallkirjaga varustatud dokumendis. • TsMS § 719 lg 3: Vorminõude järgimata jätmine ei mõjuta kokkuleppe kehtivust, kui pooled nõustuvad vaidluse lahendamiseks vahekohtus. • Arvestada tuleb ka VÕS-i tüüptingimuste regulatsiooniga, nt VÕS § 42 lg 3 p 10: võetakse teiselt lepingupoolelt võimalus kaitsta oma õigusi kohtus või raskendatakse ebamõistlikult selle võimaluse kasutamist; p 17: antakse tingimuse kasutajale õigus ühepoolselt määrata, kas üleantud vallasasi, osutatud teenus või muu kohustuse täitmine vastab lepingutingimustele. Samas ei ole VÕS § 42 lg 3 p 10 puhul ilmselt peetud silmas vahekohtu kokkuleppe välistamist.
Saksamaa	<ul style="list-style-type: none"> • ZPO § 1030 lg 2: Vahekohtukokkulepped Saksamaal asuva

	<p>eluruumi üürilepingu kehtivuse (olemasolu) vaidluste lahendamiseks on tühised. See ei kehti BGB §-s 549 lg 2 punktides 1-3 sätestatud eluruumi üürilepingute osas (ajutiseks kasutamiseks üüritavad eluruumid; üürileandja enda poolt kasutatavate eluruumide osaks olevad ja suuresti üürileandja poolt sisustatud eluruumid; avalik-õigusliku juriidilise isiku või tunnustatud erahoolekandetasutuse poolt kiireloomulise eluruumi vajadusega isikutelt üüritavad eluruumid, eeldusel, et üürilepingu sõlmimisel juhiti üürniku tähelepanu eluruumi eesmärgile ja BGB-s sätestatud erisustele).¹¹</p> <ul style="list-style-type: none"> • ZPO § 1031 lg 5: Vahekohtukokkulepped, mille pooleks on tarbija, peavad sisalduma dokumendis, mis on poolte poolt isiklikult allkirjastatud. Esimeses lauses viidatud kirjaliku vormi võib asendada elektroonilise vormiga vastavalt BGB §-le 126a¹². Sellises dokumendis ei või sisalduda muid kokkuleppeid peale vahekohtumenetlusele viitavate kokkulepete, v.a. notariaalse tõestamise¹³ puhul. ZPO kommentaaride¹⁴ kohaselt on nõue täidetud, kui vahekohtukokkulepe on tõesti eraldiseisvas dokumendis või kui see on vähemalt piisavalt eraldatud ja eraldi allkirjastatud. Seejuures ei pea kokkulepe olema detailne ja selles võib sisalduda viide mudelreeglitele, tüüptingimustele või muule vahekohtukokkuleppele. Eraldi lepingu puudumisele võivad tugineda mõlemad pooled, mitte ainult tarbija. • ZPO § 1031 lg 6: vahekohtukokkuleppe mittevastamine vorminõuetele saab „parandatud“, kui pool asub vahekohtumenetluses sisulisi argumente esitama. See kehtib ka juhul, kui pooled ei ole oma tegevuse sellistest tagajärgedest teadlikud.¹⁵ Ilmselt tuleb seda sätet kohaldada ka tarbijatega sõlmitavate vahekohtu kokkulepete vorminõuete osas, kuigi ZPO kommentaarides pole seda eraldi märgitud.
--	--

¹¹ BGB § 549 („Provisions applicable to leases of residential space“) lg 2: *The provisions relating to rent increases (sections 557 to 561) and to lessee protection upon termination of the lease as well as when residential property is created (section 568 (2), sections 573, 573a and 573 d (1), sections 574 to 575, 575a (1) and sections 577 and 577a) do not apply to leases of (1) residential space that is leased only for temporary use; (2) residential space that is part of the dwelling inhabited by the lessor himself and has largely to be furnished with furniture and fixtures by the lessor himself, provided that permission to use the residential space has not been given for permanent use to the lessee with his family or with persons with whom he maintains a joint household set up permanently; (3) residential space that a legal person under public law or a recognised private welfare work organisation has leased to permit use by persons in urgent need of accommodation if, when the lease was entered into, it drew the attention of the lessee to the intended purpose of the residential space and to its exemption from the provisions referred to above.* Teatud analoogia VÕS § 272 lg-ga 4.

¹² Väidetavalt, st mitteametliku info kohaselt, ei ole elektrooniline vorm täna veel Saksamaal praktikas kuigivõrd kohaldatav, eriti tarbijate suhtes, kuna see on suhteliselt kallis ja paljude jaoks keeruline, lisaks esineb teatud ebasku elektrooniliste allkirjade suhtes.

¹³ ZPO kommentaaride (Böckstiegel, lk 137) kohaselt on vastava eriregulatsiooni lisamine Föderaalsete Notarite Koja soovitus, mis on praktikas kujunenud asjakohaseks just äriühingute põhikirjades sisalduvate vahekohtukokkulepete kontekstis (kus osanikeks on ka füüsilised isikud ja arvestades notariaalse tõestamise olemust). Samas on märgitud, et mitte-Saksa notari poolt notariseerimine ei pruugi olla piisav, kuna välisnotarid ei selgita Saksa õigust.

¹⁴ Böckstiegel, lk 136.

¹⁵ Böckstiegel, lk 137.

	<ul style="list-style-type: none"> • Tarbijaga sõlmitavate vahekohtukokkulepete puhul tuleb arvestada ka BGB tüüptingimuste regulatsiooniga. Näiteks võib olla kohaldatav BGB § 305(c): Tüüptingimustes sisalduvad tingimused, mis konkreetsetel asjaoludel, eriti lepingule üldiselt pealevaatamisel, on nii ebatavalised, et teine pool ei pruugi neid oodata, ei ole lepingu osaks.¹⁶ Kahtluse korral tõlgendatakse tüüptingimust kasutaja kahjuks.¹⁷ Teatud tarbijalepingute puhul võib vahekohtukokkulepe osutada ebatavaliseks tingimuseks. Samas on ZPO kommentaarides¹⁸ märgitud, et tarbijaga sõlmitud vahekohtukokkuleppe vorminõuete täitmist ei mõjuta ainuüksi asjaolu, et vahekohtukokkulepe on tüüptingimus – ZPO § 1031 lg 5 ei eelda, et vahekohtukokkulepe oleks eraldi läbi räägitud, vaid nõuab üksnes eraldi dokumenti. Saksamaa Ülemkohus on leidnud, et vahekohtukokkuleppe kehtivuse eelduseks ei ole tüüptingimuse kasutaja eriline huvi vahekohtukokkuleppe lisamiseks. Saksa kohtud hindavad siiski iga tarbijaga sõlmitud vahekohtukokkulepet kriitiliselt just BGB § 305 jj kontekstis, et vältida üllatavate tüüptingimuste tarbijale kohaldumist ja tarbija ebamõistliku ebasoodsamasse olukorda.
Soome	<ul style="list-style-type: none"> • FAA ei sisalda eriregulatsiooni tarbija/füüsilise isikuga sõlmitavate vahekohtukokkulepete osas. • FAA ei sätesta vormierisusi vahekohtukokkuleppele, mis on sõlmitud tarbija või füüsilise isikuga. • Soome tarbijakaitseseaduse ptk 12 § 1d sätestab, et tarbijale ei ole siduv enne vaidluse tekkimist tehtud kokkulepe vaidluse vahekohtus lahendamise kohta. Tarbija ja ettevõtja vahelises vaidluses võib tarbija esitada hagi oma elukohajärgsesse esimese astme kohtusse. • Tarbijatega sõlmitavate lepingute puhul tuleb arvestada ka muude Soome tarbijakaitseseaduse sätetega (nt ebaõiglaste tingimuste keeld jms).
Rootsi	<ul style="list-style-type: none"> • SAA § 6 lg 1: Kui majandusüksuse (<i>business enterprise</i>) ja tarbija vaheline vaidlus puudutab kaupu, teenuseid või muid tooteid, mida tarnitakse põhimõtteliselt erakasutuseks, ei või vahekohtukokkuleppele tugineda, kui see on sõlmitud enne vaidluse tekkimist. Sellised kokkulepped on siiski kehtivad rendi või üürilepingute puhul, kus vahekohtukokkuleppe kohaselt on vahekohtuks nimetatud piirkondlik rendi või üüritribunal ja kus kinnisvaraseaduse (<i>Real Estate Code</i>) ptk 8 § 28 või ptk 12 § 66 ei sätesta teisiti. Eelmine lõige ei kohaldu vaidlustes kindlustusandja ja kindlustusvõtja vahel, mis puudutavad kollektiiv- või grupilepingu lepingust tulenevat kindlustust, mida kohaldavad grupi esindajad. Samuti ei kohaldu eelmine lõige juhul, kui Rootsi välislepingutest

¹⁶ Analoogne säte VÕS §-le 37 g 3.

¹⁷ Analoogne säte VÕS §-ga 39 lg 1 teise lausega.

¹⁸ Böckstiegel, lk 136 jj.

	<p>tulenevad kohustused näevad ette teisiti.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vahekohtukokkulepped peavad vastama ka Rootsi lepinguõiguse regulatsioonile. Muu hulgas on äärmuslikel juhtudel võimalik neid kohandada, kui need näivad objektiivselt ebamõistlikud (kuigi kohtulik sekkumine sel alusel on äärmiselt harv).¹⁹ • SAA ei sätesta vormierisusi vahekohtukokkuleppele, mis on sõlmitud tarbija või füüsilise isikuga.
Holland	<ul style="list-style-type: none"> • NAA ei näe ette erisusi tarbija või füüsilise isikuga sõlmitava vahekohtukokkuleppe vormile (vorminõuded NAA § 1021). • Hollandi võlaõigusseaduse²⁰ § 236 (n): Lepingus kasutaja ja teise poole vahel, kes on majandus- või kutsetegevuses mittetegutsev isik, loetakse järgmised tüüptingimustes sisalduvad sätted ebamõistlikult koormavaks: tingimus, mis näeb ette vaidluste lahendamise isiku poolt, mis ei ole kohus, kellel on seadusjärgne pädevus, välja arvatud juhul, kui see lubab teisel poolel vähemalt ühekuulise perioodi jooksul alates ajast, kui kasutaja on sellele kokkuleppele kirjalikult teise poole vastu tuginenud, otsustada seadusjärgse pädevusega kohtu alluvuse kasuks.²¹
Läti	<ul style="list-style-type: none"> • Vastavalt mitteformaalselt saadud andmetele on Lätis lubatud vahekohtukokkulepped füüsilise isikuga, kuid mitte tarbijaga. Viimast keelavad väidetavalt Läti tarbijakaitseseaduse sätted.

3.3 Kas analüüsitavates riikides on sätestatud vahekohtu reglementidele tingimusi? Kui on, siis milliseid? Kas uuritavate riikide õiguse kohaselt on erinevusi vahekohtumenetluse regulatsioonis juhul, kui vahekohtu kokkulepe on sõlmitud füüsilise isiku või tarbijaga või kui vahekohtu kokkulepe on sõlmitud juriidilise isikuga? Kui on, siis milliseid?

Riik	Regulatsioon
Eesti	<ul style="list-style-type: none"> • Vahekohtu reglemendi tingimusi sätestatud ei ole. • Puuduvad erisused vahekohtumenetluse osas, kus pooleks on tarbija.
Saksamaa	<ul style="list-style-type: none"> • Vahekohtu reglemendi tingimusi sätestatud ei ole. • Puuduvad erisused vahekohtumenetluse osas, kus pooleks on

¹⁹ Vt *Arbitraje Commercial International en Europa*, lk 1106 (Rootsi ptk autor E. Ficks).

²⁰ Kaudselt võib asjakohane olla ka Hollandi võlaõigusseaduse § 236(d), mille kohaselt loetakse ebamõistlikult koormavaks ka tingimust, mis võimaldab kasutajal endal hinnata, kas ta on ühe või mitme kohustuse jätnud nõuetekohaselt täitmata (s.o. nt SMS laenuandjate enda asutatud ja nende poolt peetavate vahekohtute puhul, kuigi formaalselt ei ole see tingimus ilmselt täidetud, kui vahekohtud on eraldi juriidilised isikud).

²¹ Säte jõustus 01. jaanuaril 2015. a ja seda on rakendanud ka Hollandi kohtud, lugedes ebamõistlikult koormavaks frantsiisilepingus sisalduva füüsilise isiku ja Subway vahelise vahekohtukokkuleppe vaidluse New Yorgis UNCITRALi vahekohtumenetluse reeglite alusel ja inglise keeles lahendamise kohta (Court of Appeal of Amsterdam, 3 June 2014, ECLI:NL:GHAMS: 2014:2270 (Franchisee/Subway International B.V.), vt *The Baker ja McKenzie International Arbitration Yearbook 2014-2015*, Juris 2015, lk 263-264.

	tarbija.
Soome	<ul style="list-style-type: none"> • Vahekohtu reglemendi tingimusi sätestatud ei ole. • Puuduvad erisused vahekohtumenetluse osas, kus pooleks on tarbija.
Rootsi	<ul style="list-style-type: none"> • Vahekohtu reglemendi tingimusi sätestatud ei ole. • Puuduvad erisused vahekohtumenetluse osas, kus pooleks on tarbija.
Holland	<ul style="list-style-type: none"> • Vahekohtu reglemendi tingimusi sätestatud ei ole. • Puuduvad erisused vahekohtumenetluse osas, kus pooleks on tarbija.
Läti	<ul style="list-style-type: none"> • Vt vastust küsimusele 1.

3.4 Kas alalise vahekohtu lahendid, sh füüsilise isiku või tarbija suhtes, tuleb siseriiklikult täidetavaks tunnistada või need on sundtäidetavad ilma täidetavaks tunnistamata? Kui tuleb täidetavaks tunnistada, siis millisel asutusel on selleks pädevus (kohus, haldusorgan)?

Riik	Regulatsioon
Eesti	<ul style="list-style-type: none"> • TsMS § 753 lg 1 teine lause: Eestis alaliselt tegutseva vahekohtu menetluses tehtud otsust tunnustatakse ja täidetakse kohtu poolt tunnustamata ja täidetavaks tunnistamata.
Saksamaa	<ul style="list-style-type: none"> • ZPO § 1060 lg 1: Vahekohtu otsus täidetakse, kui see on tunnustatud täidetavaks. • ZPO ei erista täitmise osas alalise vahekohtu otsuseid ja <i>ad hoc</i> otsuseid. • ZPO § 1062 lg 1 p 4: Avaldus vahekohtu otsuse täidetavaks tunnistamiseks tuleb esitada vahekohtukokkuleppes märgitud kõrgemale piirkondlikule kohtule (<i>Oberlandesgericht</i>) või kokkuleppe puudumisel vahekohtumenetluse koha kõrgemale piirkondlikule kohtule (lg 2 sätestab teatud erisused välisriigi vahekohtu otsuse täidetavaks tunnistamise pädevale kohtule).
Soome	<ul style="list-style-type: none"> • FAA ei erista täitmise osas alalise vahekohtu otsuseid ja <i>ad hoc</i> otsuseid. • FAA § 43 lg 1: Vahekohtu otsuse täidetavaks tunnistamise otsustab esimese astme kohus. • FAA § 45: Kui kohus on vahekohtu otsuse täidetavaks tunnistanud, reguleerib selle täitmist Täitemenetluse seadustiku (<i>Enforcement Act</i>) 3. ptk § 16.
Rootsi	<ul style="list-style-type: none"> • SAA ei erista täitmise osas alalise vahekohtu otsuseid ja <i>ad hoc</i>

	<p>otsuseid.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Samas eristab Rootsi õigus täitmise osas Rootsis tehtud ja välisriigis tehtud vahekohtu otsuseid, millest esimesi ei ole vaja kohtus eraldi täidetavaks tunnistada (vt p 3.7 allpool). • SAA § 56: Välisriigi vahekohtu otsuste täidetavaks tunnistamiseks pädev kohus on Svea Apellatsioonikohus (<i>Svea Court of Appeal</i>).
Holland	<ul style="list-style-type: none"> • NAA ei erista täitmise osas alalise vahekohtu otsuseid ja <i>ad hoc</i> otsuseid. • NAA § 1062 kohaselt toimub Hollandis vahekohtu otsuse suhtes täitemenetlus üksnes siis, kui vahekohtumenetluse koha piirkonnakohtu esimees on ühe poole taotlusel täitemenetlust lubanud (vt p 3.7 allpool).
Läti	<ul style="list-style-type: none"> • Vastavalt mitteametlikult saadud andmetele peab riiklik kohus tunnistama alalise vahekohtu lahendid täidetavaks (<i>give writ of execution</i>). Väidetavalt toimub praktikas isegi juhul, kui täitemenetlust pole tegelikult vaja.

3.5 Kui alalise vahekohtu lahend tuleb täidetavaks tunnistada, siis mida pädev asutus kontrollib? Kas füüsiliste isikute või tarbijate ja juriidiliste isikute suhtes tehtud alalise vahekohtu lahendi täidetavaks tunnistamise regulatsioonis on erinevusi?

Riik	Regulatsioon
Eesti	<ul style="list-style-type: none"> • Alalise vahekohtu lahendit ei ole vaja eraldi täidetavaks tunnistada (TsMS § 753 lg 1 teine lause).
Saksamaa	<ul style="list-style-type: none"> • Erisusi füüsiliste isikute/tarbijate ja juriidiliste isikute suhtes tehtud alalise vahekohtu lahendi täidetavaks tunnistamise regulatsioonis ei ole.
Soome	<ul style="list-style-type: none"> • Erisusi füüsiliste isikute/tarbijate ja juriidiliste isikute suhtes tehtud alalise vahekohtu lahendi täidetavaks tunnistamise regulatsioonis ei ole.
Rootsi	<ul style="list-style-type: none"> • Erisusi füüsiliste isikute/tarbijate ja juriidiliste isikute suhtes tehtud alalise vahekohtu lahendi täidetavaks tunnistamise regulatsioonis ei ole.
Holland	<ul style="list-style-type: none"> • Erisusi füüsiliste isikute/tarbijate ja juriidiliste isikute suhtes tehtud alalise vahekohtu lahendi täidetavaks tunnistamise regulatsioonis ei ole (aga tühistamise vaidlustamise osas vt NAA § 1064a lg 5).
Läti	<ul style="list-style-type: none"> • Asjakohane ja tõsikindel info puudub.

3.6 Kuidas toimub analüüsitavates riikides vahekohtu otsuste tühisuse tuvastamine?

Riik	Regulatsioon
Eesti	<ul style="list-style-type: none"> TsMS §-d 751 ja 752
Saksamaa	<ul style="list-style-type: none"> ZPO § 1059 lg 1: Vahekohtu otsuse võib kohtus vaidlustada üksnes lõigete 2 ja 3 kohase tühistamisavalduse esitamise kaudu. Tühistamisalused on sätestatud ZPO § 1059 lg-s 2 ja 3, mis on sisuliselt identsed TsMS §-ga 751. ZPO § 1059 lg 3: Kui pooled pole teisiti kokku leppinud, võib tühistamisavalduse kohtule esitada mitte hiljem kui 3 kuu jooksul. Tähtaeg hakkab kulgema päevast, mil avaldust esitav pool sai vahekohtu otsuse kätte. ZPO § 1058 kohase avalduse (parandamine ja täiendamine) esitamisel pikeneb tähtaeg mitte rohkem kui 1 kuu võrra vastava avalduse kohta otsuse kättesaamisel. Tühistamisavaldust ei saa esitada, kui Saksa kohus on vahekohtu otsuse täidetavaks tunnistanud. ZPO § 1059 lg 4: Tühistamisavalduse saanud kohus võib, kui see on asjakohane/sobiv, tühistada otsuse ja anda asja üle vahekohtule. ZPO § 1059 lg 5: Kui pole alust järeldada vastupidist, toob vahekohtu otsuse tühistamine kaasa vaidluse eseme suhtes vahekohtu kokkuleppe uuesti kehtima hakkamise (<i>becoming operative again</i>). ZPO § 1062 lg 1 p 4: Tühistamisavaldus tuleb esitada vahekohtukokkuleppes märgitud kõrgemale piirkondlikule kohtule (<i>Oberlandesgericht</i>) või kokkuleppe puudumisel vahekohtumenetluse koha kõrgemale piirkondlikule kohtule. ZPO § 1065: tühistamisavalduse kohta tehtud otsuse peale võib edasi kaevata õiguse (sh välislepingu) kohaldamise osas (<i>on a point of law</i>). See tähendab, et edasikaebamisõigus on vaid juhul, kui õiguslik küsimus on fundamentaalse tähtsusega või kui ülemkohtu otsus on vajalik õiguse edasiarendamiseks või ühtlase kohtupraktika tagamiseks.²²
Soome	<ul style="list-style-type: none"> FAA eristab vahekohtu otsuse tühisust ja tühistamist. FAA § 40 sätestab tühisuse alused: (1) vahekohtu otsuse esemeks on küsimus, mida ei ole Soome õiguse kohaselt võimalik vahekohtus lahendada (mittearbitreeritav küsimus); (2) vahekohtu otsuse tunnustamine oleks vastuolus Soome avaliku korraga; (3) vahekohtu otsus on nii ebamäärane või mittetäielik, et sellest ei nähtu, kuidas on vaidlus lahendatud; (4) vahekohtu otsus ei ole

²² Böckstiegel, lk 616.

	<p>kirjalik või vahekohtunike poolt allkirjastatud (kuigi ühe või mitme vahekohtuniku allkirja puudumine ei too kaasa otsuse tühisust, kui otsus on enamuse poolt allkirjastatud, eeldusel, et otsuses on märgitud põhjus, miks vahekohtumenetluses osalenud vahekohtunik ei ole otsust allkirjastanud).</p> <ul style="list-style-type: none"> • FAA § 41 sätestab, et poole avalduse alusel võib vahekohtu otsuse tühistada, kui: (1) tribunal on ületanud oma volitusi; (2) vahekohtunik ei ole nõuetekohaselt nimetatud; (3) vahekohtuniku oleks saanud taandada, kuid vahekohus ei ole poole poolt nõuetekohaselt tehtud taandamisavaldust enne otsuse tegemist aktsepteerinud või kui pool sai taandamise alusest teada nii hilja, et ta ei ole saanud taandamisavaldust enne vahekohtu otsuse tegemist teha; (4) vahekohus ei ole võimaldanud poolel piisavalt oma seisukohti esitada (<i>present its case</i>). Punktides 1-3 esitatud alustel on võimalik tühistamist taotleda vaid juhul, kui pool ei ole menetluses ilma asjakohast vastuväidet esitamata osaledes vastavat õigust kaotanud (<i>waived</i>). • Avaldus vahekohtu otsuse tühistamiseks tuleb esitada kolme kuu jooksul otsuse saamisest (parandamis- või täiendamisavalduse esitamise korral vastava otsuse kättesaamise päevast). • FAA § 42: Poole avalduse alusel võib vahekohtu otsuse tühisust tuvastav või tühistamist arutav kohus peatada enda määratud ajaks menetluse ja anda vahekohtule võimaluse menetlus uuendada või teha muid toiminguid, mis kõrvaldaksid tühisuse või tühistamise aluse. • Vahekohtu otsuse tühisuse tuvastamise tühistamisavaldus esitatakse vahekohtumenetluse koha esimese astme kohtule.
Rootsi ²³	<ul style="list-style-type: none"> • SAA (§-d 33-36) eristab vahekohtuotsuste tühisust ja tühistamist. • Tühisuse (osalise tühisuse) alused sätestab SAA § 33 (mittearbitreeritavus, selge sobimatus Rootsi õigussüsteemiga, kirjalik vorm ja allkirjade puudumine). • Tühistamise alused on sätestatud SAA §-s 34 (vahekohtukokkuleppe puudumine, volituste ületamine, vahekohtumenetluse koht poleks tohtinud olla Rootsi, vahekohtuniku nimetamine ei olnud kooskõlas poole kokkuleppega, vahekohtuniku õigusvõime või sõltumatus puudumine, vahekohtumenetluse mittenõuetekohasus (<i>irregularity</i>), mis tõenäoliselt mõjutas vaidluse tulemust). Pool ei või tugineda asjaolule, millele tuginemise õiguse ta on menetluses osalemisega ilma vastuväidet esitamata kaotanud. • Tühistamisavaldus tuleb esitada kolme kuu jooksul vahekohtuotsuse kättesaamisest (parandamise, täiendamise või

²³ 2014. a veebruaris kutsuti kokku paralamendikomisjon Rootsi vahekohtumenetluse seaduse ülevaatamiseks ja uuendamiseks järgmistes küsimustes: rohkem kui kahe menetlusosalisega menetlus; tühistamismenetluste efektiivsuse tõstmine; võimalused rahvusvahelistes asjades tühistamismenetluste inglise keeles läbiviimiseks; võimalikud uued sätted kohalduva õiguse osas. Komisjon peab oma ettepanekud esitama 15. augustiks 2015. a, vt *The Baker ja McKenzie International Arbitration Yearbook 2014-2015*, lk 359-360.

	<p>tõlgendamistaotluse esitamisel, vastava otsuse saamisest). Pärast nimetatud tähtaja möödumist ei või uuele tühistamisalusele tugineda.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Apellatsioonikohus võib tühistamismenetluse peatada, et võimaldada vahekohtul kõrvaldada tühistamise aluse. • SAA § 36 võimaldab vahekohtu otsust muuta (esitades taotluse kolme kuu jooksul otsuse saamisest), kui vahekohus lõpetas menetluse ilma neile lahendamiseks antud küsimust otsusega lahendamata.
Holland	<ul style="list-style-type: none"> • Tühistamist reguleerivad NAA §-d 1064-1068. • Vahekohtu otsuse tühistamise avaldus esitatakse vahekohtumenetluse koha piirkonna apellatsioonikohtule. • Õigus vahekohtu otsuse tühistamisvalduse esitamiseks möödub kolme kuu pärast vahekohtu otsuse saatmisest (erisus otsuse deponeerimise puhul, kui selles on kokku lepitud). • Vaheotsuse peale saab tühistamisavalduse esitada vaid koos lõppotsuse peale tühistamisavalduse esitamisega. • Tühistamisavalduse peale tehtud otsuse peale saab esitada kassatsioonkaebuse, v.a. kui pooled on leppinud kokku kassatsioonkaebuse esitamise õiguse välistamises. Pooled ei saa kassatsioonkaebuse esitamise õigust välistada, kui üks pooltest on füüsiline isik, kes ei tegutse oma majandus- või kutsetegevuses (NAA § 1064a lg 5). • Tühistamise (<i>setting aside</i>) alused on sätestatud NAA §-s 1065 (tavapärased alused, sh vastuolu avaliku korraga). Täiendavad alused vahekohtu otsuse nn eemaldamiseks (<i>revoking</i>), mille tagajärjeks on otsuse tühistamine, on sätestatud NAA §-s 1068 (pettus, võltsimine, dokumentide varjamine). • Apellatsioonikohus võib tühistamismenetluse peatada, et võimaldada vahekohtul kõrvaldada tühistamise alus. • Tühistamisavaldus ei peata vahekohtuotsuse täitmist, kuid kohus võib poole taotlusel täitmise peatada kuni tühistamisavalduse kohta tehtava otsuse jõustumiseni (võib nõuda ka tagatist). • Tühistamisotsuse jõustumisel taastub riikliku kohtu pädevus osas, milles vahekohtu otsus on tühistatud kehtiva vahekohtukokkuleppe puudumise tõttu. Muul alusel vahekohtuotsuse tühistamisel jääb vahekohtukokkuleppe eelduslikult kehtima.
Läti	<ul style="list-style-type: none"> • Asjakohane ja tõsikindel info puudub.

3.7 Kuidas toimub füüsiliste isikute suhtes tehtud vahekohtu lahendite täitmine? Kas täitmise osas on erisusi juriidilise isiku suhtes tehtud vahekohtu lahenditega? Mida täitevasutus alalise vahekohtu lahendi täitmisele võtmisel kontrollib?

Riik	Regulatsioon
Eesti	<ul style="list-style-type: none"> Vahekohtu otsuse täitmist reguleerivad TsMS § 753 (Eestis tehtud vahekohtu otsuse tunnustamine ja täitmine) ja TsMS § 754 (välisriigis tehtud vahekohtu otsuse tunnustamine ja täitmine). TsMS ei erista füüsiliste ja juriidiliste isikute suhtes tehtud lahendite täitmist. TsMS § 753 lg 1 sätestab eriregulatsiooni Eestis alaliselt tegutseva vahekohtu menetluses tehtud otsuste tunnustamisele ja täitmisele: need tunnustakse ja täidetakse otsust kohtu poolt tunnustamata ja täidetavaks tunnustamata.
Saksamaa	<ul style="list-style-type: none"> Vahekohtu otsuse täitmist reguleerivad ZPO § 1060 (riigisisese vahekohtu otsuse puhul) ja ZPO § 1061 (välisriigi vahekohtu otsuse puhul). TsMS § 753 lg 1 teise lausega analoogne säte puudub, st ka Saksamaa alaliselt tegutseva vahekohtu otsuse täitmiseks peab Saksa kohus otsuse täidetavaks tunnistama. Küll aga tunnustab Saksamaa siseriiklikke vahekohtu otsuseid automaatselt võrdväärselt Saksa kohtu jõustunud otsustega.²⁴ Seega eristatakse Saksamaal alaliselt tegutsevate vahekohtu otsuste tunnustamist ja täidetavaks tunnistamist (tegemata seejuures vahet alaliselt tegutseval ja <i>ad hoc</i> vahekohtul). Erisusi füüsilise ja juriidilise isiku suhtes otsuse täitmise osas ei ole. Täitevasutus kontrollib, kas vahekohtu otsus on kohtu poolt täidetavaks tunnistatud ja kas see lahend on jõustunud.
Soome	<ul style="list-style-type: none"> Soomes tehtud vahekohtu otsuse täitmist reguleerib FAA § 43, mille kohaselt teeb vahekohtu otsuse täidetavaks tunnistamise otsuse esimese astme kohus. FAA § 45 sätestab, et kohtu poolt täidetavaks tunnistatud vahekohtu otsuse täitmist reguleerib Soome täitemenetluse seaduse 3. peatüki § 16. Välisriigi vahekohtu otsuste tunnustamise osas sätestab FAA § 52, et välisriigi vahekohtu otsus, mis on tehtud §-iga 3 või §-s 4 viidatud normiga kooskõlas oleva vahekohtu kokkuleppe alusel, kuulub Soomes tunnustamisele, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti. Lõike 2 kohaselt ei tunnustata otsust, kui see on vastuolus Soome avaliku korraga. Täiendavad mittetunnustamise alused on sätestatud §-s 53 (ei puuduta spetsiifiliselt füüsilisi isikuid ega

²⁴ ZPO § 1055 sätestab analoogse normi TsMS §-ga 746 (2): vahekohtu otsusel on poolte suhtes samasugune toime nagu jõustunud kohtuotsusel. Viidatud sätte eesmärk on ennekõike vahekohtu otsuste suhtes poolte vahel *res judicata* efekti tagamine, vt Bockstiegel, lk 485, milles on kommenteeritud ZPO §-i 1055 (analoogne säte TsMS §-ga 746 lg 2) ning ZPO §-i 1060 (a'la TsMS 753).

	<p>alalisi vahekohtuid).</p> <ul style="list-style-type: none"> • FAA § 54 kohaselt kuuluvad Soomes tunnustatavad lahendid ka Soomes täitmisele, kui esimese astme kohtule esitatakse vastav avaldus. Seejuures kuulatakse enne välisriigi vahekohtu otsuse täidetavaks tunnustamist ära isik, kelle suhtes otsust täidetakse (v.a. kui on eriline põhjus mittekuulamiseks). FAA § 55 sätestab, et kui võlgnik on esitanud avalduse otsuse tühistamiseks või täitmise peatamiseks, võib Soome kohus peatada täidetavaks tunnustamise otsuse (seejuures võib poolelt nõuda tagatist). • Erisusi füüsilise ja juriidilise isiku suhtes otsuse täitmise osas ei ole.
Rootsi	<ul style="list-style-type: none"> • Rootsis tehtud vahekohtu (nii <i>ad hoc</i> kui alaliselt tegutseva vahekohtu) otsuse täitmist reguleerivad Rootsi täitemenetluse seadustiku §-d 15-18. Otsus täidetakse <i>Enforcement Service</i> poolt.²⁵ Täitmist saab taotleda ilma kohtust vahekohtuotsuse täidetavaks tunnustamist taotlemata – seadusandja lähenemine on, et kohtu osalust on vaja üksnes juhul, kui vahekohtu otsuse kehtivus on põhjendatult seatud kahtluse alla või kui tõesti vaidlustatakse vahekohtu otsuse olemasolu.²⁶ See aga ei tähenda, et võlgnikul ei ole üldse vaidlustamise võimalusi. Esiteks on võlgnikul võimalik taotleda vahekohtu otsuse tühistamist kohtus ja paralleelselt sellega täitemenetluse peatamist. Teiseks peab <i>Enforcement Authority</i> omal algatusel kontrollima, kas otsus on allkirjastatud ja kas sellel on nõutav õigusjõud. Juhul, kui selle hindamine eeldab keerulisi õiguslikke küsimusi (nt on ebaselge, kas poolte kokkuleppest tulenevalt olid nõutavad kõigi vahekohtunike allkirjad), võib <i>Enforcement Authority</i> suunata pooled kohtusse (täitmisest keedutakse, aga võimalik on esitada uus täitmisavaldus).²⁷ Samuti peab <i>Enforcement Authority</i> omal algatusel kontrollima vahekohtu otsuse kehtivust, lähtudes vaidluse arbitreeritavusest ja kooskõlast avaliku korruga. Rootsis on leitud, et antud küsimused peaks lõplikult lahendama siiski kohus. Seega näeb täitemenetluse seadustiku § 16 ette, et <i>Enforcement Authority</i> peab suunama täitmisavalduse esitanud isiku apellatsioonikohtusse, kui täitevasutuse hinnangul on põhjust arvata, et vahekohtu otsus on mittearbitreeritavuse või avaliku korruga vastuolu tõttu tühine (v.a. juhul, kui kaotanud pool on juba esitanud kohtusse otsuse tühistamisavalduse).²⁸ Kui täitmisavalduse esitanud isik ei pöördu täitevasutuse vastava (mittevaidlustatava) korralduse alusel 1 kuu jooksul kohtusse ja kui kaotaja ei ole ka tühistamisavaldust esitanud, siis loetakse, et vahekohtu otsus on tühistatud täitemenetluses (ei ole võrdsustatav järeldusega, et vahekohtu otsus

²⁵ L. Heuman. Arbitration Law of Sweden: Practice and Procedure. Juris Publishing 2003, lk 653.

²⁶ Heuman, lk 654.

²⁷ Heuman, lk 657, viidates mh täitemenetluse seadustiku § -le 15(1)2 ja kohtupraktikale.

²⁸ Heuman, lk 660.

	<p>on tühine või tühistatud – tagajärjed on seotud üksnes konkreetse täiteasjaga).²⁹</p> <p>Samal ajal on täitmisavalduse esitanud isikul võimalik saavutada piiratud täitmine (analoogselt mittejõustunud esimese astme kohtu otsuste täitmise regulatsioonile), mille kohaselt kaotaja saab täitmist vältida tagatise andmisega. Tagatise mitteandmisel on teatud ulatuses täitmine võimalik.³⁰ Täitmine on võimalik ka siis, kui täitmisavalduse esitaja annab tagatise.³¹ Kui otsuse tühistamise menetlus on algatatud, on täitemenetluse jätkumine või peatamine juba täielikult kohtu määrata.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Välisriigi vahekohtu otsuse tunnustamist ja täitmist reguleerivad SAA §-d 52-60. SAA § 59 sätestab, et kui Svea Apellatsioonikohus rahuldab otsuse täidetavaks tunnistamise avalduse, täidetakse vahekohtu otsust samamoodi nagu Rootsi kohtu otsust, v.a. kui Ülemkohus otsustab teisiti, lahendades täidetavaks tunnistamise otsuse peale esitatud kaebust. • Erisusi füüsilise ja juriidilise isiku suhtes otsuse täitmise osas ei ole.
Holland	<ul style="list-style-type: none"> • Hollandis tehtud vahekohtu otsuse täitmist reguleerivad NAA §-d 1062 ja 1063. • NAA § 1062 kohaselt toimub Hollandis vahekohtu otsuse suhtes täitemenetlus üksnes juhul, kui vahekohtumenetluse koha piirkonnakohtu esimees (i) on ühe poole taotlusel täitemenetlust lubanud. Vastav nõusolek antakse kas vahekohtu otsuse originaalile või eraldi kohtuotsuses. Kui kohus vastava nõusoleku annab, on ainus võimalus vahekohtu otsuse vaidlustamiseks NAA § 1064 alusel vahekohtu otsuse suhtes tühistamisavalduse esitamine. • NAA § 1063 sätestab, et kohtul on õigus täitmise nõusoleku andmisest keelduda üksnes juhul, kui <i>prima facie</i> hindamise alusel on tõenäoline, et vahekohtu otsus tühistatakse NAA §-s 1065(1) sätestatud alusel või NAA § 1068(1) alusel või kui otsuses on määratud karistus, mis on vastuolus NAA §-ga 1056 (seda viimast üksnes karistuse osas; § 1056 on spetsiifiline norm, mis annab tribunalile teatud juhul õiguse määrata karistusi/rahatrahve/<i>penalty</i>). Kui tühistamisavalduse esitamise tähtaeg on möödunud ilma avalduse esitamiseta, võib kohus keelduda täitmisele nõusoleku andmisest üksnes juhul, kui <i>prima facie</i> hinnangu alusel on otsus vastuolus NAA §-ga 1065(1): puudub kehtiv vahekohtu kokkulepe, vahekohtu moodustamine ei toimunud kooskõlas asjakohaste normidega, vahekohus on oma pädevust ületanud, vahekohtu otsus ei ole nõuetekohaselt allkirjastatud või selles puuduvad põhjendused, otsus või selle tegemise viis on vastuolus

²⁹ Heuman, lk 661-662: „then the award shall be deemed set aside as an enforceable title in the enforcement case“, viidatud on täitemenetluse seadustiku § 18 viimasele lõigule, märkusega, et selle normi alusel on olukord sama, kui täitmisavalduse esitaja võtab avalduse tagasi, kuid õiguslik tagajärg peaks olema sama, kui avaldaja taotlus jäetakse rahuldamata. („The same applies under this statutory provision if the applicant revokes his claim, but the legal effect should be the same if the applicant’s claim is denied).

³⁰ Heuman, lk 660-661.

³¹ Heuman, lk 661.

	<p>avaliku korraga. Täitmisest keeldumise otsuse peale võib edasi kaevata apellatsioonikohtusse ja negatiivse otsuse korral ka kassatsioonikohtusse.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Välisriigi vahekohtu otsuste osas sätestab NAA § 1075, et poole taotlusel võib Hollandis tunnustada ja täita välisriigi vahekohtu otsust, kui vastava riigiga kehtib tunnustamise ja täitmise leping. Vastava lepingulise normi puudumise korral kehtivad tunnustamisele ja täitmisele NAA §-d 985-991 selle erisusega, et Apellatsioonikohus asendab piirkonnakohut ja kassatsiooni esitamise tähtaeg on kolm kuud. Vastavad sätted ei tee erisusi füüsiliste isikute ega alaliste vahekohtute otsuste tunnustamise osas. • NAA ei erista füüsiliste ja juriidiliste isikute suhtes tehtud lahendite täitmist (v.a. NAA § 1064a lg 5).
Läti	<ul style="list-style-type: none"> • Mitteametliku info kohaselt peab riiklik kohus vahekohtu otsuse täidetavaks tunnistama.

3.8 Kas analüüsitavates riikides on sätestatud eriregulatsioon New Yorki konventsiooni kohaldamise kohta?

Riik	Regulatsioon
Eesti	<ul style="list-style-type: none"> • TsMS § 754 sätestab, et välisriigi vahekohtute otsuseid tunnustatakse ja võetakse Eestis täitmisele üksnes vastavalt NYC-le ja teistele välislepingutele.
Saksamaa	<ul style="list-style-type: none"> • ZPO § 1061(1) sätestab, et välisriigi vahekohtute otsuste tunnustamine ja täitmine toimub vastavalt NYC-le.
Soome	<ul style="list-style-type: none"> • Ei – vt eelmine küsimus, FAA § 54 ja 55.
Rootsi	<ul style="list-style-type: none"> • Ei – vt eelmine küsimus, SAA § 52-60.
Holland	<ul style="list-style-type: none"> • Vt eelmine küsimus, NAA § 1075 (aga ei viita sõnaselgelt NYC-le).
Läti	<ul style="list-style-type: none"> • Mitteametliku info kohaselt on NYC seadusega täies mahus heaks kiidetud. Tsiviilkohtumenetluse seadusesse on lisatud mõnede tehniliste küsimuste regulatsioon.

4 ALLIKATE LOETELU

Käesolevas analüüsis on kasutatud järgmisi allikaid:

4.1 Õigusaktid ja nende mitteametlikud tõlked:

- a) **Eesti** tsiviilkohtumenetluse seadustik (lühendatud **TsMS**);
- b) Eesti võlaõigusseadus (**lühendatud VÕS**);
- c) **Saksa** tsiviilkohtumenetluse seadustiku (*Zivilprozessordnung*) vahekohtumenetluse osa (German Arbitration Law 98 Tenth Book of the Code of Civil Procedure; §-d 1025-1066); arvutivõrgus inglise keeles kättesaadav <http://www.dis-arb.de/en/51/materials/german-arbitration-law-98-id3> (lühendatud **ZPO**);
- d) Saksa tsiviilkoodeksi (*Bürgerliches Gesetzbuch*) mitteametlik tõlge inglise keelde; arvutivõrgus kättesaadav: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/index.html (lühendatud **BGB**);
- e) **Rootsi** vahekohtumenetluse seadus (The Swedish Arbitration Act (SFS 1999:116)), arvutivõrgus inglise keeles kättesaadav <http://www.sccinstitute.com/media/37089/the-swedish-arbitration-act.pdf> (lühendatud **SAA**);
- f) **Soome** vahekohtumenetluse seadus (Arbitration Act (967/1992); amendments up to 460/1999 included); arvutivõrgus inglise keeles kättesaadav <http://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1992/en19920967.pdf> (lühendatud **FAA**);
- g) **Hollandi** tsiviilkohtumenetluse seadustiku vahekohtumenetluse osa ehk §-d 1020-1076 (01. jaanuaril 2015. a jõustunud redaktsioon; lühendatud **NAA**), Hollandi tsiviilkoodeksi art 316 ja 319; Hollandi võlaõigusseaduse art 236; Hollandi rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 166 ja 167; mitteametlik tõlge inglise keelde edastatud allakirjutanud advokaadibüroo Linklaters, LLP, Amsterdam poolt 11. märtsil 2015. a (**lisa 1**);
- h) **Läti** vahekohtumenetluse seadus läti keeles, arvutivõrgus kättesaadav <http://likumi.lv/doc.php?id=269189> (lühendatud **LAA**). Inglisekeelne tõlge puudub, osaline tõlge advokaadibüroo Fogels Vitols Paipa poolt (**lisa 2**);
- i) Välisriigi vahekohtu otsuste tunnustamise ja täitmise konventsioon, allkirjastatud 10. juunil 1958 New Yorgis (RT II 1993, 21, 51; lühendatud **NYC**);
- j) **Austria** vahekohtumenetluse seadus ehk Austria tsiviilkohtumenetluse seadustiku §-d 577-618 (01. jaanuar 2014. a jõustunud redaktsioon; arvutivõrgus kättesaadav http://www.viac.eu/images/ZPO_Schiedsrecht_2014_en_im_VIAC_Layout.pdf);
- k) Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2013/11/EL tarbijavaidluste kohtuvälise lahendamise kohta, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 2006/2004 ja direktiivi 2009/22/EÜ (nn tarbijavaidluste kohtuvälise lahendamise direktiiv).

4.2 **Muud normatiivdokumendid:**

- a) **EKTK Arbitraažikohtu Reglement** – kinnitatud EKTK Presiidiumi otsusega 1992. a, muudetud EKTK Juhatuse otsusega 03.03.1995, 26.05.1995, 23.05.1996, 03.09.1998, 30.09.1999, 13.12.2007, 17.01.2013;
- b) UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration, 1985 koos 2006. aastal vastu võetud muudatustega (lühendatud **MAL**).

4.3 **Raamatud ja artiklid:**

- a) Böckstiegel jt. Arbitration in Germany. The Model Law in Practice. Kluwer Law International, 2007 (lühendatud **Böckstiegel** või **ZPO kommentaarid**);
- b) Heuman, Lars. *Arbitration Law of Sweden: Practice and Procedure*. Juris Publishing 2003 (lühendatud **Heuman**);
- c) “*Arbitraje comercial internacional en Europa: aspectos actuales y regímenes jurídicos*”; “Biblioteca de Arbitraje” väljaanne nr 22 (koostajad Jorge Luis Collantes ja Anne-Carole Cremades; koordineerija Marco de Benito; Estudio Mario Castillo Freyre, Lima, 2013);
- d) P.-M. Pöldvere. Kaheksa aastat mudelseadust: kas Eesti vahekohtumenetlus vastab mudelile? *Juridica*, 2014 nr 1, lk-d 17-33;
- e) *The Baker & McKenzie International Arbitration Yearbook 2014-2015*, Juris 2015.

4.4 **Kohtupraktika:**

- a) ECJ Case C-168/05 (26. oktoober 2006. a): *Elisa Maria Mostaza Claro vs Centro Movil Milenium SL*;
- b) ECJ Case C-40/08 (06. oktoober 2009. a): *Asturcom Telecommunicatons SL vs Christina Rodriguez Nogueira*;
- c) ECJ Case C-126/97 (01. juuni 1999. a) *Eco Swiss China Time Ltd vs Benetton International NV* (lühendatud **EcoSwiss**).

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Pirkka-Marja Pöldvere

Lisatud:

- 1) Hollandi tsiviilkohtumenetluse seadustiku vahekohtumenetluse osa mitteametlik tõlge inglise keelde (advokaadibüroo Linklaters, LLP, Amsterdam);
- 2) Läti vahekohtumenetluse seaduse osaline mitteametlik tõlge inglise keelde (advokaadibüroo Fogels Vitols Paipa).